

EDINOST

„EDINOST“
izhaja po trikrat na teden v šestih izdankih ob **torških, četrčkih in sobotnih**. Zjutranje izdanje izhaja ob 8. uri zjutraj, večerno pa ob 7. uri večer. — Obojno izdanje stane: za jeden mesec . f. — 30, izven Avstrija f. 1.40 za tri mesece . . . 2.60 . . . 4.— za pol leta . . . 5.— . . . 8.— za ves leto . . . 10.— . . . 16.— Na naročbe brez priloge naročnin se ne jemlje ozir.

Posamične številke se dobivajo v prodajalnicah tobaka v Trstu po 2 nč., izven Trsta po 3 nč. Sobotno večerno izdanje v Trstu 4 nč., izven Trsta 5 nč.

Oglasi se računajo po tarifu v petitu; za naslove z debelimi črkami se plačuje prostor, kolikor obsega navadnih vrstic. Poslana osmrtina in javnozahvale, domači oglasi itd. se računajo po pogodbi.

Vsi dopisi naj se pošiljajo uredništvu: ulica Caserma št. 13. Vsako pismo mora biti frankovano, ker nefrankovana se ne sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnino, reklamacije in oglase sprejema **upravitelstvo** ulica Molino piccolo hit. 3. II. nadst. Odprte reklamacije so proste poštnine.

V edinosti je moč!

Glasilo slovenskega političnega društva za Primorsko.

Izjava grofa Badenija

v seji proračunskega odseka poslanske zbornice od min. ponedeljka se glasi po prilici: Ker so se gospodje predgovorniki, ne da bi bili počakali pojasnila vlade, že v naprej izjavili v zmislu odklonitve (glede na točko „dispozicijski zaklad“), olajšana mu je, govorniku, naloga in more takó odgovoriti vsem govornikom hkratu.

Gledé volilne preosnove ni smeti zahtevati od njega, da bi že danes poročal o vsebini predloge, katero — kakor je obljubil in česar se drže tudi danes — predloži zbornici v bližnjem času, in si torej gospodje takrat lahko napravijo sodbo o njega načrtu. Na gospodih poslancih je, da povspeše predloženje tega načrta. Ker pa ni mogoče rešiti vsega hkratu, treba seveda, kar mora pripoznati vsakdo, vršiti delo po vrsti. Najpopred treba nekake gotovosti, da pojde razprava o proračunu hitro izpod rok in da dobimo temu primerno prostora za pričetek in rešenje predložene volilne preosnove. Ministerski predsednik izjavlja izrečno — in za temi besedami njegovimi se ne skrivajo nikake zavrtné misli —, da tudi prav gotovo izpolni, kar je obljubil, kar tudi odgovarja vladnemu programu.

Kar se pa tiče volilne preosnove v deželnih zborih, velja zopet načelo, da se dela morajo vršiti po vrsti; najprvo je torej rešiti volilno preosnovo za državni zbor, potem še le ono za deželne zборе.

Ker se dostaje jezikovnega vprašanja, ima vlada dobro voljo, nadeja se pa, da sme računati na dobro voljo tudi pri dotičnih strankah. V tej nadi je vlada tega menenja, da se to vprašanje ne le mora, ampak tudi, da se mora rešiti.

Predgovorniki so omenili tudi vprašanje preosnove davkov in šolsko vprašanje. To so sicer stvari, ki ne spadajo v področje govornika, ministerskega predsednika, in o kojih bode prilika govoriti pri dotičnih poglavjih proračuna in v navzočnosti dotičnih ministrov teh strok. Vendar pa je izjavil g. grof Badenij: Kar se dostaje razbremenjenja dežel povodom davčne reforme, ki se ima izvesti, vlada nikakor noče tajiti tu pa tam slabega stanja deželnih financ; in vlada si bo prizadevala, da zboljša to stanje.

O šolskih vprašanjih, sproženih po poslancu dru. Heroldu, pa se ministerski predsednik ne more izjaviti, ker mu niso znani dotični predlogi deželnega zbora češkega.

Tudi pravice do zborovanja so se doteknili gospodje predgovorniki in so predlagali, da naj bi se raje uvajalo sodno postopanje, nego da se govornikom jemlje beseda na zapletenih mestih, ali da se razpuščajo zborovanja. Tudi govornik je tega

menenja, da je pravilneje čuvati svobodo govora na zborovanjih in, ako treba, poklicati sodnika na razsodbo, ali pripoznati mora, da marsikaj govori tudi za nasprotno mnenje; premisliti hoče torej stvar temeljito. Sicer pa vlada noče zapustiti tal postave in ne misli preostro postopati nasproti zborovanjem. Ako pride vladi poziv, da naj zapusti prakso minolosti, je vlada pripravljena v to, pričakuje pa vzajemnosti v tem pogledu; namreč: da bodo gospodje spravljiveje gorili pri zborovanjih; kajti le tako moremo priti do sporazumljenja.

Ministerski predsednik dotaknil se je potem vprašanja, zakaj sta se postavila v proračun kredita za dva ministra brez portfelja. (Menda ministra-rojaka za Češko in Galicijo). Odgovoril je, da sedanji proračun ni sestavila sedanja vlada, pač pa je pritrčila istemu. Prepričan se je, da mu je s tem, da se postavljata omenjena kredita v proračun, le zavarovana svoboda gibanja, kakor njegovim prednikom. V tem se ni premenilo ničesar. Kakor so bila poprej mogoča presenečenja, tako so mogoča tudi sedaj.

Kar se dostaje pritožbe proti telegrafnokorespondenčni pisarni, trudila se boče vlada, da se ugotovi vsem izraženim željam, gledé na hitrost in nepristranost v službovanju. Kar se pa tiče nepristranosti, je pač umevno s človeškega stališča, da se temu ali onemu državnemu zavodu ne mudi posebno, da bi kolikor možno hitro razširil stvari, ki so vladi neprijetne.

Jeden govornikov je priporočal tudi, da bi se upravno sodstvo decentralizovalo. Tej želji ne more ustreči g. ministerski predsednik. Upravno sodišče izvršuje svoje sodstvo, četudi na podlagi različnih deželnih zakonov, vendar pa po jednotnih načelih, kar je velike vrednosti za pravno varnost.

Konečno je izjavil ministerski predsednik, da dovoljenje dispozicijskega zaklada nikakor ni vprašanje zaupanja ali nazaupanja, ampak je državna potreba, ter da vlada ne vidi ničesar nemoralnega ali nepotrebnega v tem zakladu, kajti istega zahtevajo tudi vlade vseh drugih držav. Dispozicijski zaklad se porablja le v obrambo proti skrajnim prizadevanjem in demagogičnemu rovanju, ne hotečemu poznati državne misli avstrijske.

Tej izjavi ministerskega predsednika bilo bi še pridodati, da je tudi dalmatinski posl. dr. Klaić rekel, da on smatra opozicijski zaklad kot službeno postavko, kakor vsako drugo postavko. V izjavi sedanje vlade — nadaljeval je dr. Klaić — je bilo naglašeno, da se bode dobrohotno uvaževala vsaka opravljena želja v narodnem pogledu, ako je dopustna v državopravnem, finančnem in političnem oziru. Izjavivši, da hoče to pot glasovati za dispozicijski zaklad, naštel je govornik razne želje svojih somišljenikov, posebej je

da ne obsediš! Tako je prišlo, da sem se te ogibala. Ne vem, kako ti je bilo pri srcu . . . da sem jaz za teboj veliko zdihovala, čemu bi tajila? — — —

„Luca! Hotel sem jo objeti.“
„Miruj! Sedaj je prepozno, — obljubila sem svoje srce že drugemu.“
„Komu, Luca?“

Početkom mi ni hotela povedati, boječa se, da se maščujem. Še-le ko sem ji prisegel, da ne storim ničesar, zaupala mi je, da je zaročena z Markom Nikšičem — z nje sedaj že ranjkim možem. Bil je bolehav človek, ki je često kašljal kri in taval po vasi nalik senc.

„Njemu? Kaj češ z bolnim možem?“
„Rada ga imam, dober človek je.“
Zamislil sem se, pa kaj bi premišljal!
„Povej mi samo še, kdaj si se zaročila z njim?“

„Po zimi, ko smo robkali koruzo, povabila je mati tudi Marka. Peli smo, pripove-

pa zahteval, da se v Zadru zasnuje gimnazij s hrvaškimi učnim jezikom in da se v Dalmaciji uvede hrvaški uradni jezik.

Politiške vesti.

V Trstu, dne 6. novembra 1895.

Deželnozbornske volitve na Kranjskem. Iz „Slovenskega Naroda“ posnemamo, da nameruje narodna stranka postaviti kandidata za kmečke občine novomeške okraja tajnika kmetijske družbe Kranjske, g. Gustava Pirca, za kmečke občine Belokralne pa vodjo kmetijske šole na Grmu, g. Riharda Dolenca. — „Slovenec“ poroča, da je pri volitvah volilnih mož zmagala konservativna stranka na Bledu, na Jesenicah, v Gorjah in v Novivasi.

Državni zbor. (Poslanska zbornica). Včeraj se je vršila razprava o predlogi vlade, tičeče se posojil za meljoracije (boljšanja posestev). Minister poljedelstva je naglašal, da pripoznava veliko važnost meljoracij. Temu zakonu je namen, da seže pod roko poljedelstvu, toli oslabljenemu v gospodarskem pogledu. Minister se nadeja, da novi duh tega zakona donese blagoslovenega sadu za poljedelsko zakonodajo. Priporočal je slednjič, da naj se vsprejme predloga z vsemi spremembami, kakor jih predlaga odsek, kajti te spremembe pomenijo res zboljšanje. (Burna pohvala, ministru so čestitali z mnogih strani.) Predloga je bila vsprejeta v I. in II. branju, potem, ko je finančni minister dr. Bilinski, pripoznavši veliko važnost boljšanja zemljišč, zagotovil, da bodo vsi dotični spisi svobodni koleka in pristojbin.

Pomiloščenja. Njegovo Veličanstvo je pomilostilo vse one osebe na Češkem, ki so bile zaprte radi političnih pregreškov; za jedno je zaukazalo Njegovo Veličanstvo, da se zaustavijo vse preiskave, uvedene iz istega razloga. Listi poročajo, da so vsled tega milostnega čina našega cesarja že izpustili iz kaznilnice v Pankracu tri osebe, ki so bile obsojene na večletno ječo radi zločina veleizdaje, motenja miru, žaljenja Nj. Veličanstva in udeleževanja pri skrivnih družbah; iz kaznilnice v Boryju pri Plznu pa so izpustili trinajst omladincev. Med istimi so znani omladinci Rašin, Hajn, Skala in Sokol.

Volilna preosnova. Listi javljajo soglasno, da je Njegovo Veličanstvo že odobrilo grofa Badenija načrt za volilno preosnovo, ter da je dovolilo, da se ta načrt predloži zbornici v razpravo. Podrobnosti tega načrta sicer še niso znane, le toliko soglašajo govornice, da se zasnuje jedna peta kurija. Le gledé števila poslancev, ki jih dobi ta kurija, in pa načina volitve, so si razni glasovi v nasprotju. Zadnje vesti trde, da je peti kuriji namenjenih 50 mandatov. Volilno

pravico v tej kuriji bodo imeli le obrtni delavci. Kmečki delavci in posli ne bodo imeli volilne pravice. Volilo se bode neposredno in ne po volilnih možeh. Vsi ti načrti se baje že tiskajo v državni tiskarni.

Shod zaupnih mož staročeške stranke, vršivši se dne 3. novembra, je sklenil, da se staročeška stranka ne udeleži predstoječih volitev v deželni zbor. Predlog v tem zmislu je stavil starina dr. Rieger in mu je pritrčil tudi princ Friederik Schwarzenberg. Shod je priredil dru. Riegru velike ovacije.

V poslanski zbornici Oggerski prijavil je predsednik, da je minister za poljedelstvo grof Festetics odstopil, ter da je na njegovo mesto imenovan Daranyi. Grof Festetics je pojasnil potem, da je odstopil radi neke naredbe, koje je izdal po svojem trdnem prepričanju, koja naredba pa ni zadovoljila vse njegove, liberalne stranke. — Tu imamo zopet jasn dokaz o grdi nevhvaležnosti židovsko-liberalne sodrge. Grof Festetics je katolišk velikaš, ki je na glasu po svojem osebnem poštenju. Le uplivu tega moža se morajo zahvaliti, da je večina zbornice velikašev vsprejela cerkveno-politiške predloge in je tako, na svojo lastno in neizmerno škodo vse dežele, pripomogla krutemu lazi-liberalizmu do sijajne zmage. A sedaj, ko židovsko-liberalna klika ne potrebuje več grofa Festeticsa, sedaj je jela intrigirati proti istemu in ga je po neprestanem zbadanju prisilila do tega, da se je umaknil sam ter napravil prostor marioneti znanega kalvinskega spletkarja Tisze — Daranyi-a. Taka je hvaležnost židovskega liberalizma.

Večina hrvatskega sabora je izključila opozicijskega poslanca Ružića iz 15 sej, ker je isti v zadnji seji ostro napal bana grofa Khuen-Hedervaryja. Kakor se vidi, izborna poslujne mehanizem madjaronske večine v saboru hrvatskem.

Iz Bolgarske. List „Stara Planina“ javlja, da je princ Ferdinand izjavil, da dovoli prestop princa Borisa k pravoslavni veri, ako bode tako zahtevalo sobranje. Prekrščenje izvrši se baje dne 18. januarja 1896 (st. st.)

Položaj v Turčiji postaja resnejši od dne do dne. Od vseh krajev Male Azije prihajajo poročila o proganjanju krščanov. V Buloniku so umorili nekega armenskega duhovnika.

Iz Rima javljajo: Vsled poročil o opetovanih nemirih v različnih delih države podali so se poslaniki vevlasti posamično k vladi, ter so zaprosili isto nujno, naj nemudoma ukrene potrebno, da se zopet napravi mir, sicer da se bodo vlasti dogovorile med seboj, kaj in kakó da je ukreniti. Poslaniki pozovejo ministra za vnanje stvari, naj jih obvesti o tem, kar je ukrenila vlada.

ter mi prinaša marsikaj, kar razveseljuje mladino. Ko pa se je vrnil iz vojaške bolnice ter me nekega dne srečal, objel me je z besedami: „Ti moj ubogi otrok!“ Zdi se mi, da sem videla takrat v njegovem očesu solzo; brzo se je okrenil in šel svojo pot. Ko sem ga videla sedaj ležati tako bledega ter mislila nazaj na vse to, storilo se mi je inako. Žalost me je objela in solze so mi porosile oči. Tako mlad in dober človek, pa mora umreti.

Zbudil se je, pogledal ter me opazoval.

„Luca!“
„Kaj hočeš, Marko?“
„Ali sva sama tu?“
„Da.“
„Pojdi sem, duša moja!“
Stopila sem k postelji.
„Sedi tu k meni!“ (Dalje prih.)

PODLISTEK.

Vaziljeva ljubav.

Novela, spisal Vaclav Novak.

(Dalje.)

II.

Dalje nisem mogel govoriti. Nekaj hipov sva molčala, potem pa je stopila k meni ter mi položila roko na ramo: „Vazil! Opazila sem že zdavna, da oprezuješ okoli naše hiše in da se mi v kolu vedno najbliže. Ne braniš bi se te in postala bi tvoja, ako bi bil prišel le pred pol letom in bi govoril z menoj, kakor se govori. Ti pa nisi hotel, ampak sramoval si se v moji družbi, kakor otrok. Pri Bogu, jedenkrat sem ti že hotela reči: „Daj, Vazil, prinesi mi jabolko!“ — Nisi se vedel kot mož. Moja mati te je opazovala in čakala. Konečno pa mi je rekla: „Bogat je, dete, dober človek tudi, zdi se mi, — vendar glej.“

*) Podarjajoč jabolko z denarjem se zaročajo na Hrvatskem na kmetih javno fantje z deklič.

